

**ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
В.І. ВЕРНАДСЬКОГО**

**Навчально-науковий гуманітарний інститут
Кафедра психології, філософії та суспільних наук**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор навчально-наукового
гуманітарного інституту

Сергій ГУБАРЄВ

**РОБОЧА ПРОГРАМА
ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ**

рівень вищої освіти Перший (бакалаврський)
галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 053 Психологія
освітньо-професійна програма Психологія
форма(и) навчання денна та заочна

КИЇВ 2025

**Інформація про розробника(ів) та розгляд і схвалення
робочої програми**

РОЗРОБНИК робочої програми
(науковий ступінь, вчене звання, посада)
Кандидат педагогічних наук, доцент

Світлана КОПИЛОВА

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри психології, філософії та суспільних
наук
Протокол № 1 від 25.08.2025
Завідувач кафедри

Олена ВЛАСЕНКО

ПОГОДЖЕНО:
Розглянуто та схвалено на засіданні навчально-методичної ради навчально-
наукового гуманітарного інституту
Протокол № 8 від 27.08.2025
Голова НМР

Сергій ГУБАРЄВ

1. Опис освітньої компоненти

Вид практики: виробнича

Загальний обсяг кредитів/годин: 6 кредити 180 (год.)

Курс: 3

Семестр: 6

Тривалість (у тижнях): 4

Форма семестрового контролю: залік

2. Бази практик

База практики – це заклад освіти, установа, підприємство, організація незалежно від форми власності і підпорядкованості, призначена для проведення практики студентів, що має можливість забезпечувати виконання програми практики для освітнього рівня «бакалавр». Орієнтовний перелік баз виробничої практики:

- Установи/заклади системи соціального захисту (притулки для дітей, інтернатні заклади, реабілітаційні центри тощо)
- Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді (центри соціально-психологічної допомоги, центри для ВІЛ-інфікованих дітей та молоді, центри соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з обмеженими можливостями тощо)
- Дошкільні навчальні заклади системи дошкільної освіти (за умови наявності психолога)
- загальноосвітні та інші навчальні заклади системи загальної середньої освіти
- Заклади вищої освіти різних типів (за умови наявності посади психолога)

Регламентуючими документами щодо затвердження бази практики є договір про проходження практики між ТНУ і базою практики, на основі якого готується направлення на проходження практики. У випадку самостійного вибору бази практики студент зобов'язаний надати кафедрі психології, соціальної роботи та педагогіки ТНУ ім.В.Вернадського гарантійний лист із закладу, підприємства (організації, установи), де він проходитиме практику, за підписом керівника закладу з відповідною печаткою (підприємства, установи, організації)-бази практики.

3. Мета та завдання практики

Мета практики: поглиблення і закріплення теоретичних знань, удосконалення навичок організації та виконання професійно-орієнтованих завдань, оволодіння сучасними методами та формами організації праці в галузі майбутньої професії, формування умінь і навичок виконання функціональних обов'язків практичного психолога, а також прийняття самостійних рішень під час виконання конкретних завдань у виробничих умовах.

Загальні компетентності

Інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

ЗК 1 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності

ЗК 3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями

ЗК 8 Навички міжособистісної взаємодії

Фахові компетентності:

СК 1 Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології

СК 3 Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).

СК 7 Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації

СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики

СК 11 Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку

4. Результати практики

ПР 4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПР 5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПР 6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження

ПР 8 Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.

ПР 12 Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно.

ПР 13 Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПР 15 Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку

ПР 18 Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії

5. Структура практики

Виробнича практика бакалаврів складається з трьох змістовних модулів загальною кількістю 180 годин. Перелік змістовних модулів та кількість годин для здобувачів освіти наведені у таблиці

№ п/п	Навчальні елементи	Кількість годин
1	Модуль 1. Організаційно-управлінський Знайомство зі структурою, підрозділами, основними напрямками діяльності і функціями психологічної служби закладу, установи Ознайомлення з планом діяльності установи та принципами його розробки Система супервізії в установі Способи впливу на мотивацію	15
2	Модуль 2. Функціонально-рольовий Виконання виробничих функцій практичного психолога: психодіагностичної, корекційно-розвивальної, консультативної, психопрофілактичної, функції психологічної просвіти Підготовка, підбір методик та проведення психодіагностичного обстеження, складання відповідних протоколів Залучення до розробки і проведення заходів корекційно-розвивального характеру на основі результатів психодіагностичного обстеження Оволодіння методами поширення психологічних знань серед населення, персоналу тощо; залучення до участі у заходах профілактичного й просвітницького характеру, що проводиться психологом закладу, установи Оволодіння методами дослідження психологічного клімату групи (метод соціометрії); виявлення соціального статусу в колективі обдарованих дітей, дітей з девіантною поведінкою Проведення діагностики з використанням методу соціометрії, аналіз та інтерпретація результатів, розробка рекомендацій за результатами діагностики	60
3	Модуль 3. Професійно-рефлексивний Вивчення нових підходів та інноваційного досвіду роботи практичних психологів з новими категоріями клієнтів – учасниками бойових дій, внутрішньо переміщеними особами тощо. Теорія побачена через призму реальних кейсів, стає більш осмисленою та значущою. Участь у супервізії та методичних об'єднаннях. Формулювання власної професійної ідентичності	15

	(усвідомлення своїх сильних та слабких сторін, розвиток власної професійної позиції) . Розуміння власних реакцій та переживань, що є критично важливим для роботи з іншими. Самоактуалізація та самореалізація через успішне застосування знань та допомогу іншим. Розвиток емпатії та комунікативних навичок. Поглиблення здатності розуміти внутрішній світ інших людей та ефективно взаємодіяти з ними через розширення досвіду спілкування. Підвищення стресостійкості та саморегуляції. Виділення та аналіз складних випадків. Способи самопомоги у підвищенні стресостійкості. Пропрацьовування власних «сліпих плям», що необхідні для професійного розвитку. Підтримка власного психічного ресурсу через рефлексію та роботу над собою	
4	Разом	180

6. Зміст практики

6.1. Особливості організації і проведення практики

Тривалість роботи здобувача освіти під час проведення виробничої практики здійснюється відповідно до регламенту діяльності установи/організації. Під час проходження практики студенти повністю підпорядковуються внутрішньому трудовому розпорядку бази практики. Під час виробничої практики студенти як залучаються до виконання окремих доручень, так і працюють самостійно.

Модуль 1. Організаційно-управлінський

Завдання 1. Скласти характеристику бази практики (напрями її діяльності) надати фрагмент плану роботи психологічної служби (за місяць); перелік документів, які складає психолог установи; методичні матеріали, які найчастіше використовуються психологом установи; супервізійні заходи, у яких бере участь психолог

Модуль 2. Функціонально-рольовий

Завдання 2. Діагностика комунікативних процесів і факторів, що сприяють та перешкоджають ефективній передачі інформації. Підбір методик і здійснення психодіагностичного обстеження особистісних якостей і властивостей дітей і дорослих. Ознайомлення з особливостями діагностики сімей, які мають нетипових дітей, дітей з вадами розвитку та хронічними захворюваннями. Самостійне заповнення протоколів дослідження, аналіз

результатів дослідження та складання психологічного висновку на основі даних по всім методикам

Завдання 3. ознайомлення із системою психологічної корекції, яка застосовується у психологічних та соціальних службах; присутність на відповідних заходах. Участь у діяльності корекційного, розвивального, терапевтичного характеру, а також самостійне проведення під наглядом психолога. Розробка 2 заходів корекційно-розвивального характеру на основі результатів психодіагностичного обстеження та їх проведення

Завдання 4. Аналіз соціально-психологічних факторів розвитку особистості, вивчення впливу сучасних медіа на особливості соціалізації дітей в соціумі. Присутність при проведенні групової роботи з клієнтами. Аналіз способів профілактики конфліктів з метою оптимізації взаємодії з клієнтами, оволодіння способами уникнення конфліктних ситуацій у ході спілкування; формування умінь аналізу конфлікту та конструктивного вирішення конфліктних ситуацій. Аналіз способів формування позитивного іміджу організації, установи. Ознайомлення із основними принципами групової роботи та вимогами до рівня професійної компетентності тренера; ознайомлення з правилами розробки та проведення психологічних тренінгів. Ознайомлення із різноманітними напрямками соціально-психологічних методів активного навчання та впливу, а також застосування на практиці. Оволодіння методами дослідження психологічного клімату групи (метод соціометрії); виявлення соціального статусу в колективі обдарованих дітей, дітей з девіантною поведінкою. Проведення діагностики учнівської молоді з використанням методу соціометрії, аналіз та інтерпретація результатів, розробка рекомендацій за результатами діагностики

Модуль 3. Професійно-рефлексивний

Завдання 5. Відвідування заходу, організованого й проведеного психологом/здобувачем-практикантом та його аналіз (вивчення нових підходів та інноваційного досвіду роботи практичних психологів з новими категоріями клієнтів – учасниками бойових дій, внутрішньо переміщеними особами тощо) в кризових умовах.

Завдання 6. Створення карти професійної рефлексії. Створення карти сприяє формуванню власної професійної ідентичності (усвідомлення своїх сильних та слабких сторін, розвиток власної професійної позиції), розуміння власних реакцій та переживань, підвищенню здатності розуміти власний внутрішній світ завдяки розширенню досвіду взаємодії з іншими людьми

6.2. Обов'язки студентів під час проходження практики

- участь у настановній та підсумковій конференціях

- своєчасне прибуття на базу практики; проходження інструктажу з охорони праці та дотримання правил охорони праці та техніки безпеки; вивчення та дотримання правил внутрішнього трудового розпорядку бази практики
- ознайомлення та виконання в повному обсязі завдань, передбачених програмою практики
- розробка та затвердження у керівника практики від кафедри індивідуального плану з проходження практики;
- погодження з керівником практики від підприємства графіку виконання програми та суворе його дотримання
- дотримання норм поведінки та принципів Кодексу психологів
- виконання розпоряджень адміністрації бази практики та керівників практики
- своєчасна підготовка та подання на перевірку документації з практики; за день до закінчення строку практики одержати відгук-оцінку керівника практики від підприємства
- написання, оформлення та захист звіту з практики

6.3. Обов'язки керівників практики від університету

- Організація та проведення настановної конференції, ознайомлення з програмою практики та вимогами до оформлення документації, призначення старост груп, проведення інструктажу з охорони праці, підготовка і надання на базу практики направлення та програму практики
- Надання допомоги в організації і плануванні заходів практики, складанні індивідуальних завдань
- Забезпечення оперативного зв'язку зі студентами та підтримання контакту з керівником від бази практики, сприяння своєчасному вирішенню проблемних ситуацій
- Контроль ходу практики та оцінювання роботи здобувачів освіти після завершення практики
- Складання характеристики-відгуку, перевірка документації з практики, прийняти у складі комісії залік

6.4. Обов'язки керівників практики від бази практики

- Організація підготовки і видання наказу про зарахування студентів на практику;
- Організація робочого місця та створення матеріально-технічних умов проходження практики
- Проведення інструктажу з техніки безпеки
- Складання графіку проходження здобувачами освіти практики
- Забезпечення необхідною інформацією, нормативними та іншими матеріалами; допомога у підборі матеріалів для виконання завдань; залучення до участі у поточній роботі, яка відповідає завданням практики

- Контроль дотримання здобувачами-практикантами правил внутрішнього трудового розпорядку, трудової дисципліни та правил безпеки
- Складання характеристики-відгуку

7. Контроль проходження і оцінка навчальних досягнень.

Контроль проходження практики здійснюється шляхом: підтримання контакту з керівником від бази практики, перевірки індивідуального плану проходження практики та якості оформлення звітної документації. Після закінчення практики здобувачі вищої освіти звітують про виконання завдань для самостійної роботи та індивідуальних завдань, передбачених програмою практики.

7.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Студенти повинні вести щоденник з практики встановленого зразку, в якому висвітлюються етапи роботи та їх зміст. За один день до завершення практики студенти-практиканти здають керівникам від університету всі документи для попередньої їх оцінки

Упродовж тижня після завершення практики на кафедрі психології відбувається підсумкова конференція, на якій студенти перед комісією захищають матеріали практики. До захисту практики допускаються студенти, які повністю виконали завдання програми практики та вчасно оформили звітну документацію. **Форма контролю** для виробничої практики - **залік**.

7.2. Перелік звітної документації:

1. Щоденник практики
2. Звіт з практики, що містить (обсяг не менше 12 сторінок):
 - 1) характеристика бази практики, напрями її діяльності, фрагмент плану роботи психологічної служби (за місяць); перелік документів, які складає психолог установи; методичні матеріали, які найчастіше використовуються психологом установи;
 - 2) Підібрати методики, провести і обробити результати психодіагностичного обстеження клієнта (описати використані методики). Надати 3 зразки оформленої документації (обов'язково протокол проведення корекційного заняття і протокол психодіагностичного обстеження)
 - 3) характеристика морально-психологічного клімату в колективі; або характеристику учнівського колективу на основі соціометричного методу (з обов'язковим наданням результатів соціометрії)
 - 4) картка професійної рефлексії
3. Індивідуальне завдання: розробити сценарій і провести тренінг корекційно-розвивального характеру (або тренінг ділового спілкування персоналу установи) АБО Розробити сценарій і провести ділову гру

«Профілактика конфліктів як спосіб оптимізації роботи з клієнтами»
(або «Навички комунікації як спосіб адаптації в соціумі»)

Вимоги до ведення щоденника

Під час практики студенти ведуть щоденник, у якому занотують результати виконання завдань практики. По закінченні терміну практики керівник від бази практики надає кожному студенту письмову характеристику про його роботу, ставлення до обов'язків, дисциплінованість, особистісні якості тощо. Характеристику підписує керівник практики від бази (психолог) та завіряє печаткою організації. В останній день практики студенти отримують підписи від керівників бази практики та печатки на другій сторінці щоденника.

Проходження навчальної практики передбачає оформлення звіту.

7.3. Критерії оцінювання навчальних досягнень:

Під час оцінки результатів практики враховується:

- 1) присутність на настановній та підсумковій конференції з практики (8б.)
- 2) оцінка керівників практики від бази практики та від університету; надана характеристика, яка враховує особистісні і професійні якості практиканта (30б.)
- 3) якість ведення щоденника (12б.), звіту (30б.), індивідуального завдання з практики (10 б.)
- 4) Своєчасність подання звітної документації та захист результатів практики (10б)

Критерії оцінювання якості ведення щоденника (12б.)

	Позитивна оцінка	Скоріше позитивна, ніж негативна	середня	Скоріше негативна, ніж позитивна	Негативна оцінка
Правильність назв, посад, прізвищ керівників	4	3	2	1	0
Конкретизація завдань та видів роботи	4	3	2	1	0
Рефлексивний характер ведення робочих записів	4	3	2	1	0

Критерії оцінювання різних видів професійно-орієнтованих завдань (якість підготовки звіту)

Критерії оцінювання характеристики бази практики (5б)

	Позитивна оцінка	Скоріше позитивна, ніж негативна	середня	Скоріше негативна, ніж позитивна	Негативна оцінка
Дотримання вимог щодо структури опису	2	1,5	1	0,5	0
Повнота опису та індивідуальний стиль викладення	3	2,5	2	1,5	1

Критерії оцінювання протоколів психодіагностичної роботи (5б.)

	Позитивна оцінка	Скоріше позитивна, ніж негативна	середня	Скоріше негативна, ніж позитивна	Негативна оцінка
Дотримання вимог щодо оформлення протоколів	2	1,5	1	0,5	0
Повнота опису та грамотність формулювання висновків	3	2,5	2	1,5	1

Критерії оцінювання протоколів корекційно-розвивальної роботи (5б.)

	Позитивна оцінка	Скоріше позитивна, ніж негативна	середня	Скоріше негативна, ніж позитивна	Негативна оцінка
Дотримання вимог щодо оформлення протоколів	2	1,5	1	0,5	0
Повнота опису та грамотність формулювання висновків	3	2,5	2	1,5	1

Критерії оцінювання умінь застосування методу соціометрії (10б.)

	Позитивна оцінка	Скоріше позитивна, ніж негативна	середня	Скоріше негативна, ніж позитивна	Негативна оцінка
Дотримання вимог щодо використання методу (інструментарій, опис процедури)	3	2,5	2	1,5	1
Результати узагальнення даних соціометрії (соціоматриці)	3	2,5	2	1,5	1
Характеристика колективу та надані рекомендації	4	3	2	1	0

Критерії оцінювання карти професійної рефлексії (5б.)

	Позитивна оцінка	Скоріше позитивна, ніж негативна	середня	Скоріше негативна, ніж позитивна	Негативна оцінка
Повнота опису набутого навчально-професійного досвіду	2	1,5	1	0,5	0
Самостійність формулювання суджень	3	2,5	2	1,5	1

Критерії оцінювання різних індивідуального завдання (якість підготовки звіту)

Критерії оцінювання сценарію соціально-психологічного тренінгу (10б)

	Позитивна оцінка	Скоріше позитивна, ніж негативна	середня	Скоріше негативна, ніж позитивна	Негативна оцінка

Відповідність структури наданому зразку і рекомендаціям	3	2,5	2	1,5	1
Грамотність формулювання мети, завдань, визначення цільової групи	3	2,5	2	1,5	1
Зміст тренінгу: відповідність вправ поставленим завданням	4	3	2	1	0

Розподіл балів, які отримують студенти наведений у таблиці 2.
Таблиця 2 – Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти

Хід виконання практики				Оформлення звіту				Індивідуальне завдання	Своєчасність подання звітної документації та захист результатів практики	Сума
3 М 1	3 М 2	3 М 3	Ведення щоденника	Характеристика бази практики	Проведення психодіагностичної, психокорекційної, психопрофілактичної роботи	Застосування соціометричного методу	Карта професійної рефлексії			
13	20	5	12	5	10	10	5	10	10	
50%				50%						100%

7.4. Шкала відповідності оцінок

Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за стобальною шкалою	Оцінка за національною шкалою		Значення оцінки
		для екзамену	для заліку	
A	90 - 100 балів	«відмінно»/ «excellent»	«зараховано»/«passed»	Відмінно - відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	80 - 89 балів	«добре»/		Дуже добре - достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75 - 79 балів	«good»		Добре - в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69 - 74 балів	«задовільно»/ «satisfactorily»		Задовільно - посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60 - 68 балів			Достатньо - мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	30-59 балів	«незадовільно»/ «unsatisfactory» (з можливістю повторного складання)	«не зараховано» / «failed»	Незадовільно - потрібно додатково працювати для отримання позитивної оцінки
F	1-29 балів	«незадовільно»/ «unsatisfactory» (з обов'язковим повторним курсом)		Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота з повторним вивченням курсу

8. Рекомендовані джерела

- 1) Афанасьєва Н.Є, Перелигіна Л.А. Теоретико-методологічні основи соціально-психологічного тренінгу: навчальний посібник. Національний університет цивільного захисту України. Харків ; ХНАДУ, 2016, 315 с
- 2) Миронова С.П., Буйняк М.Г., Гаяш О.В. Методика проведення корекційно-розвиткових занять з дітьми з порушеннями пізнавальної діяльності: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. 172 с.
- 3) Практикум із групової психокорекції: підручник / С.Д. Максименко, О.О. Прокоф'єва, О.В. Царькова, О.В. Кочкурова. – Мелітополь: Видавничо-поліграфічний центр «Люкс», 2015. – 414 с.
- 4) Горностаєв П. П. Методи групової роботи в системі освіти : методичні рекомендації / П. П. Горностаєв . К., 2016. 64 с.
- 5) Моргунов В.Ф., Тітов І.Г. Основи психологічної діагностики. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2016. 464 с.
- 6) Організаційно-педагогічні аспекти проведення тренінгів з питань соціального захисту і соціальної роботи в умовах воєнного стану : навчально-методичний посібник / Василюк Т. Г., Іванова К. Ю., [Караман О. Л. Лисоконь І. О, Недря К. М., Островська Н. О., Парфанович І. І., Размолодчикова І. В., Трубавіна І. М., Чередниченко О. Ю. ; за ред. . – Кривий Ріг : КДПУ, 2024. 182 с.
- 7) Психологу для роботи. Діагностичні методики : збірник / [уклад.: М.В. Лемак, В.Ю. Петрище]. Ужгород : Видавництво Олександра Гаркуші, 2012. 616 с.
- 8) Савчин М. Вікова психологія: навч. посіб. 3-тє вид. перероб., доповн. Київ : ВЦ «Академія», 2017. 368 с.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. – Режим доступу: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/>
2. Сайт журналу «Освіта регіону. політологія, психологія, соціальні комунікації». – Режим доступу: https://uu.edu.ua/osvita_regionu.
3. Сайт Інституту соціальної та політичної психології НАПН України . – Режим доступу: <https://ispp.org.ua/>
4. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ДІЯЛЬНОСТІ ПСИХОЛОГА. Перелік документів, наказів, листів, які необхідно знати та використовувати в своїй роботі практичному психологу. – Режим доступу: http://school-9.at.ua/psixolog/norm-pravov_baza.pdf